

Гудкова Н. М.,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Київського національного університету
технологій та дизайну, м. Київ, Україна.
gudkova.nm@knutd.com.ua
<https://orcid.org/0000-0003-0370-0283>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ МЕТАФОРИЗАЦІЇ

Зростання ролі інформації в усіх сферах знань, виробничій та науковій діяльності, що викликано стрімким темпом науково-технічного прогресу, обумовило різке збільшення числа нових спеціальних лексичних одиниць в межах англійської та української термінології. Професійна термінологія як основне джерело поповнення словникового запасу загальнолітературної мови викликає невипадковий інтерес викладачів іноземної мови до методики навчання перекладу текстів за фахом і, відповідно, спеціальних термінів у рамках курсу „Іноземна мова фахового спрямування”. Вагомий внесок у розв’язання проблеми перекладу термінів зробили українські мовознавці та термінологи: Р. Овсяннік, О. Дуда, В. Карабан, О. Баловнева, І. Ткачова, Т. Петрова, Т. Кияк, Ж. Мацак, А. Стегалюк, Омельчук, Д. Фурт, О. Бондаренко, Н. Гудкова та ін. (Овсяннік, 1999 & Дуда, 2001 & Карабан, 2002 та інші).

У навчанні іноземній мові фахового спрямування високі вимоги висуваються до методики навчання практичним навичкам перекладу текстів за спеціальністю та спеціальної термінології, що сприятиме формуванню у випускників технічних закладів вищої освіти перекладацької компетентності. До проблем, з якими стикаються викладачі неможливих закладів вищої освіти, традиційно відносять недостатній рівень підготовки і низьку зацікавленість студентів технічних університетів у вивченні предметів гуманітарного блоку, що було спровоковано впровадженням зовнішнього незалежного оцінювання: випускники шкіл, які не набрали необхідної кількості балів для вступу до закладу за першим пріоритетом, відносять документи до ЗВО, де їм гарантовано вступ. Внаслідок цього вивчення мови фаху, який не належить до кола їхніх вподобань, відбувається доволі пасивно. Така ситуація зумовила необхідність пошуку нових методів навчання студентів спеціалізованій лексиці, метою яких було б не заучування певного лексичного мінімуму, а формування навичок розуміння механізмів, що лежать у підґрунті формування термінів.

Ефективним методом навчання перекладу економічних термінів є вивчення їхньої етимології с подальшим аналізом функціонування термінів у межах українських та англійських фахових текстів. Такий проблемно-діяльнісний підхід створює творчу атмосферу в аудиторії та умови для самостійного пошуку визначення термінів у додаткових джерелах інформації, зокрема термінологічних словниках, замість отримання від викладача готових перекладних еквівалентів. Для мотивування студентів до аналітичного вивчення термінів, яке сприятиме ефективному засвоєнню досліджуваного матеріалу, варто звернутися до такого пласту терміносистеми, який би передбачав занурення не лише у професійну сферу діяльності майбутніх фахівців, а й в інші сфери діяльності людини. Метафоризація сьогодні є одним з найефективніших методів термінотворення у фінансовій сфері англійської мови (Ледовська, 2018, с. 25). За нашим досвідом, вивчення фінансових термінів метафоричного походження, що описують діяльність людини на фондовому ринку крізь призму метафори „людина – це тварина”, залишається доволі цікавим та продуктивним серед студентів. Отже, метою даної статті є визначення особливостей формування та навчального потенціалу термінів на прикладі терміносистеми, що склалася на ринку фондових акцій, зокрема термінів метафоричного походження, пов'язаних з назвами тварин.

Аналіз фінансових термінів, ґрунтованих на прототипних уявленнях про тварин, варто починати з обговорення зі студентами специфіки функціонування фондового ринку, де сьогодні відбувається дуже жорстка боротьба за клієнтів, за можливість торгувати певними пакетами акцій. Тому визначення специфічних рис біржових маклерів, інвесторів та ринкових сценаріїв у рамках зооморфної моделі, де людину уподібнено тварині (Подлеская, 2000, с. 98), є доволі виправданим, оскільки нині відзначається зростання інтересу до людини й до всіх явищ, з нею пов'язаних. Це відбивається в мові, в тому числі й в терміносистемах різних сфер діяльності людини (Біян, 2009, с. 142).

Джерелами аналізу дефініцій фінансових термінів та вивчення основних особливостей функціонування спеціальної лексики у фахових англомовних текстах з метою адекватного перекладу цих термінів англійською мовою з української мови та навпаки стали термінологічні та тлумачні словники, а також аналітичні огляди фінансових ринків у мережі Інтернет. Комплексна методика нашого дослідження на основі порівняльного та семантичного аналізів текстів дозволила дійти висновку, що найбільш вживаними найменуваннями тварин, які виступають термінотворчими компонентами у процесі метафоризації фінансової терміносистеми англійської мови, є слова: *bull, bear, rabbit/hare, turtle, pig, ostrich, sheep, dog, stag, wolf, lame duck, whale, shark*.

Розглянемо найцікавіші приклади зооморфних термінів метафоричного походження, вилучених з англомовних спеціалізованих текстів сфери фінансів.

Bull – спекулянт, що грає на підвищення (бірж.). *Бик на біржі* – це інвестор, який з оптимізмом дивиться на майбутні перспективи ринку акцій, він вважає, що ринок продовжить свою тенденцію до зростання. “*Stock market bulls argue that, with dividends expected to grow in the long term, this makes shares good value*” (Oxford Dictionary). В англійській мові похідними від слова *bull* термінами фондового ринку є *bull market* (фондова кон’юнктура, що підвищується), *bull position* (біржова позиція трейдерів, що грають на підвищення), *bulldog bond* (бульдोजа облигація), *bull spread* (опціонна стратегія ‘бичачий’ spread).

Bear – спекулянт, що грає на пониження (на біржі). *Ведмідь* – це інвестор або трейдер, який впевнений, що ринок рухається до падіння. *Ведмідь*, на відміну від бика, песимістично ставиться до перспектив ринку акцій. „*When it falls below the centre line, the bears are the market's leaders*” (Oxford Dictionary). Функціонування терміну *bear*, а також його похідних в описі діяльності фондових бірж та операцій, пов’язаних із спекуляцією цінних паперів, сягає коренями у відоме прислів’я, головним змістом якого є застереження від продажу шкури ведмедя, якого ще не спіймали. Метафоричними термінами з термінотворчим компонентом *bear* можна назвати наступні: *bear market* (пониження фондової кон’юнктури), *bear position* (біржова позиція спекулянтів, що грають на пониження), *bear raid* (наліт „ведмедів”, активний продаж цінних паперів з метою зниження цін), *bear slide* (“ведмеже” зниження, різке зниження ринкових котирувань як результат успішного нальоту „ведмедів”), *bear squeeze* (ситуація, в якій спекулянти, що грають на пониження, змушені купувати акції за високим курсом, побоюючись ще більшого його зростання), *bear closing* (скупка цінних паперів, валюти або товарів з метою закрити відкриту „ведмежу” позицію), *bear hug* („ведмежі обійми”, пропозиція дуже високої ціни за контрольний пакет акцій компанії), *bear note* („ведмеже” боргове зобов’язання), *bear trap* („ведмежа пастка”).

Hare-Turtle. *Hare* – торговець чи інвестор, який займає позицію на ринку акцій протягом дуже короткого періоду. На відміну від *hare*, *turtle* – це інвестор, який повільно купує, повільно продає і торгує протягом тривалого часу. Його не хвилюють короткострокові коливання і найбільше турбує довгострокова прибутковість. „*In such a financial ecosystem then, the turtle becomes the hare. Long-term institutional investors are driven by metrics and the hares – their short-term peers*” (Thoma, 2014, p. 3).

Pig – інвестор, якого часто вважають жадібним, який забув про свою початкову інвестиційну стратегію, щоб зосередитися на забезпеченні нереальних майбутніх вигод. *Свиня* – найбільша невдаха на фондовому ринку, про що свідчить наступний приклад: „*Joe is, therefore, a piggish investor because he is greedy for huge gains and he allows his greed to supersede his original value investment strategy*” (Investment dictionary online).

Ostrich – сленговий термін, який надається інвесторам або іншим учасникам ринку, які ігнорують важливу частину інформації чи ситуації, які здатні вплинути на них або на ринок, на якому вони працюють. Термін походить від подібності між інвесторами та цими великими

птахами, де у відповідь на небезпечну ситуацію вони встромляють голову в землю у відповідь на стрес ринку. „*Perhaps market players are acting like ostriches – ignoring the possible consequence of higher defence spending, leading to higher budget deficits, lower PSDP spending amid lower tax collection*“ (BR Research, 2021). Цей термін зумовив появу в англійській мові низки похідних від нього термінів: *ostrich effect* (ефект страуса), *ostrich/ostrichlike policy* (політика самообману).

Sheep – інвестор, якому не вистачає цілеспрямованої торгової стратегії, який торгує емоціями та пропозиціями інших, включаючи друзів, родину та фінансових гуру. „*Many experts believe that sheep-like investors are the most likely to sustain investment losses because they have no clear investment strategy*“ (Investment dictionary online).

Dogs – це акції, які були збиті ринком через їх погану роботу. „*In reality, though, such a move might not make financial sense because dogs may already have such low value and could distract management during the sale process*” (Hayes, 2021). Термінотворчий компонент *dog* зумовив появу метафоричних структур у сфері фінансів: *dog and pony show* (фінансовий семінар щодо презентації випуску цінних паперів), *dog eats dog* (сильна конкуренція на ринку), *dogs of the Dow* (інвестиційна стратегія викупу).

Stag – інвестор, який подає заявку на акції за новою емісією, сподіваючись продати їх з прибутком одразу після. „*Stag traders will also have exit rules which tell them when to get out of profitable trades and losing trades*” (Cory Mitchel, 2021).

Wolf – це потужний інвестор/трейдер, який використовує неетичні засоби, щоб заробляти гроші на ринку акцій. Здебільшого він причетний до шахрайства, яке рухає фондовий ринок, коли з'являється інформація. „*Most investors suffer severe losses from the wolves of Wall Street*” (J. D. Roth, 2021)

Lame duck – неефективний трейдер, який перебуває у стадії банкрутства або близько до нього через низку поганих угод, часто протягом тривалого періоду. Кульга качка зазнала значних втрат не від ведмежого ринку чи чогось подібного, а просто через свою невміння. „*The Stock Exchange has not exhibited for these many years, such a scene as took place there this day, on the settling of accounts: there were no less than twenty-nine lame Ducks waddled out of the Alley! Their deficiencies amount to two hundred and fifty thousand pounds*” (The Scots Magazine, 2021).

Whale – це великий інвестор, який може змінювати ціну акцій під час купівлі або продажу їх на ринку. „*If you want to find out what it's like to be a whale manipulating the market and playing the price is not an easy task, you can buy a niche cryptocurrency using the pending sales orders*” (Patric, 2021).

Shark – це трейдер, який стурбований тим, щоб заробляти гроші. Він потрапляє на торги, заробляє гроші та виходять з ринку акцій. Акул дуже мало цікавлять великі складні методи заробітку на ринку. „*Think of sharks in the ocean that prey on their victims. They offer emergency loans to businesses with extremely high interest rates that will basically kill you*” (Morris Reichman, 2021).

Отже, сучасна методика навчання перекладу текстів за фахом в немовних закладах вищої освіти вимагає від викладача творчого підходу. Основним процесом в методиці навчання перекладу текстів фахового спрямування є формування професійно-термінологічної перекладацької компетенції, виявлення та активізація індивідуальних здібностей студентів. Сучасні умови навчання (задані тимчасові рамки, недостатня мотивація студентів, великий обсяг матеріалу) не є оптимальними умовами для вирішення цього завдання. Але однією з переваг є те, що досвідчений викладач-практик може оптимізувати процес навчання та наповнити дисципліну навчання потрібним змістом. Особистісно-діяльнісний підхід в становленні іншомовної термінологічної грамотності студентів, який передбачає усвідомлення метафоризації як одного зі способів термінотворення, дозволяє представити матеріал, що вивчається, у вигляді концептуальної моделі та наочно описати економічні поняття і передати відомості про реальні події економічного життя.

Список використаної літератури

- 1. Ледовская А. С.** Функционально-семантические особенности англоязычной финансовой терминологии на примере романа Теодора Драйзера „Финансист”. Белгород, 2018. 91 с.
- 2. Подлеская В. И., Рахилина Е. В.** Лицом к лицу. *Логический анализ языка: Языки пространств*. М., 2000. С. 98–107.
- 3. Біян Н. О.** Лексико-семантична та структурна класифікація термінів в англійській мові. *Іноземна філологія*. 2009. Вип. 121. С. 142–149. Львів : Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка.
- 4. Англо-український словник** Балла М. І. URL: <https://128.slovaronline.com/> (дата звернення: 06.10.2021).
- 5. Oxford dictionary and Spanish Dictionary, Synonyms, and Spanish to English translator.** URL: <https://www.lexico.com/about> (дата звернення: 01.10.2021).
- 6. Jakob Thoma, Stan Dupre.** The turtle becomes the hare. The implications of artificial short-termism for climate finance 2014 / 21. *Investing initiative*. URL: <https://2degrees-investing.org/wp-content/uploads/2014/10/The-turtle-becomes-the-hare-the-implications-of-artificial-short-termism-for-climate-finance-October-2014-1.pdf> (дата звернення: 05.10.2021).
- 7. Investment dictionary online.** URL: <https://1727.slovaronline.com/> (дата звернення: 06.10.2021).
- 8. Are stock punters playing ostrich?** BR Research 2021. URL: <https://www.brecorder.com/news/480487> (дата звернення: 06.10.2021).
- 9. Adam Hayes.** Dog. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/d/dog.asp> (дата звернення: 06.10.2021).
- 10. Cory Mitchell.** Stag. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/stag.asp> (дата звернення: 06.10.2021).
- 11. Roth J. D.** The sheep and the wolves: Smart investing made simple. URL: <https://www.getrichslowly.org/the-sheep-and-the-wolves-smart-investing-made-simple/> (дата звернення: 06.10.2021).
- 12. The Scots Magazine.** Vol. 49. p. 358. Murray and Cochran. 1787. URL: https://books.google.com.ua/books?id=O9oRAAAAYAAJ&newbks=1&newbks_redir=0&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата

звернення: 06.10.2021). **13. Patric.** The impact of whales on the price of bitcoin. URL: <https://tokeny.pl/en/whale-market-cryptocurrency/> (дата звернення: 06.10.2021). **14. Morris Reichman.** What is a loan shark, and how to protect yourself? URL: <https://payrofinance.com/what-is-a-loan-shark-and-how-to-protect-yourself/> (дата звернення: 06.10.2021).

References

1. Ledovskaya, A. S. (2008). Funkcional'no-semanticheskie osobennosti angloyazychnoj finansovoj terminologii na primere romana Teodora Drajzera „Finansist” [Functional and semantic features of English-language financial terminology on the example of Theodor Dreiser's novel „The Financier”]. Belgorod [in Russian]. **2. Podlesskaya, V. I., & Rahilina, E. V.** (2000). Licom k licu [Face to face]. *Logicheskij analiz yazyka: yazyki prostranstv – Logical Analysis of Language: Languages of Spaces.* (pp. 98-107). Moscow [in Russian]. **3. Biian, N. O.** (2009). Leksyko-semantychna ta strukturna klasyfikatsiia terminiv v anhliiskii movi [Lexical-semantic and structural classification of terms in English]. *Inozemna filolohiia – Foreign philology, 121,* 142–149 [in Ukrainian]. **4. Anhlo-ukrainskyi slovnyk of Ball M. I.** [English-Ukrainian dictionary of Ball M. I.]. Retrieved from <https://128.slovaronline.com/> (Last accessed: 06.10.2021) [in Ukrainian]. **5. Oxford dictionary and Spanish Dictionary, Synonyms, and Spanish to English translator.** Retrieved from <https://www.lexico.com/about> (Last accessed: 01.10.2021). **6. Jakob, Thoma, & Stan, Dupre.** The turtle becomes the hare. The implications of artificial short-termism for climate finance 2014. (Last accessed: 05.10.2021). **7. Investment dictionary online.** (Last accessed: 06.10.2021). **8. Are stock punters playing ostrich?** BR Research 2021. (Last accessed: 06.10.2021). **9. Adam, Hayes.** Dog. Investopedia. (Last accessed: 06.10.2021). **10. Cory, Mitchell.** Stag. Investopedia. (Last accessed: 06.10.2021). **11. Roth, J. D.** The sheep and the wolves: Smart investing made simple. (Last accessed: 06.10.2021). **12. Murray and Cochran.** *The Scots Magazine.* 1787. Vol. 49. p. 358. (Last accessed: 06.10.2021). **13. Patric.** The impact of whales on the price of bitcoin. (Last accessed: 06.10.2021). **14. Morris, Reichman.** What is a loan shark, and how to protect yourself? (Last accessed: 06.10.2021).

Гудкова Н. М. Особливості перекладу англомовної фінансової термінології крізь призму метафоризації

Статтю присвячено аналізу особливостей перекладу англомовної фінансової термінології. Наголошено, що професійна термінологія як основне джерело поповнення словникового запасу загальнолітературної мови викликає невідомий інтерес викладачів іноземної мови до методики навчання перекладу текстів за фахом і, відповідно, спеціальних термінів у рамках курсу „Іноземна мова фахового спрямування”. Обґрунтовано необхідність пошуку нових методів навчання студентів спеціалізованій лексиці, метою яких було б не заучування певного лексичного мінімуму, а формування навичок розуміння механізмів, що

лежать у підґрунті формування термінів. Доведено, що у рамках проблемно-діяльнісного підходу до навчання іноземній мові фахового спрямування ефективним методом перекладу економічних термінів є вивчення їхньої етимології крізь призму метафоризації, яка є одним з найефективніших методів термінотворення у фінансовій сфері англійської мови. Аналіз фінансових термінів метафоричного походження, що описують діяльність людини на фондовому ринку в рамках метафори „людина – це тварина”, дозволив дійти висновку, що найбільш вживаними найменуваннями тварин, які виступають термінотворчими компонентами у процесі метафоризації фінансової терміносистеми англійської мови, є слова *bull, bear, rabbit/hare, turtle, pig, ostrich, sheep, dog, stag, wolf, lame duck, whale, shark*. Доведено, що становлення іншомовної термінологічної грамотності студентів передбачає представлення матеріалу, що вивчається, у вигляді концептуальної моделі та наочного опису економічних понять, ґрунтованих на прототипних уявленнях про тварин. Вивчення основних особливостей функціонування зооморфних термінів у фахових англійських текстах здійснено із залученням термінологічних та тлумачних словників, а також аналітичних оглядів фінансових ринків.

Ключові слова: перекладознавство, термінологічна лексика, фінансова сфера, іноземна мова фахового спрямування, метафоризація.

Гудкова Н. Н. Особенности перевода англоязычной финансовой терминологии сквозь призму метафоризации

Статья посвящена анализу особенностей перевода англоязычной финансовой терминологии. Отмечено, что профессиональная терминология как основной источник пополнения словарного запаса общелитературного языка вызывает неслучайный интерес преподавателей иностранного языка к методике обучения переводу текстов по специальности и, соответственно, специальных терминов в рамках курса „Иностранный язык в профессиональной сфере”. Обоснована необходимость поиска новых методов обучения студентов специализированной лексике, целью которых было бы не заучивание определенного лексического минимума, а формирование навыков понимания механизмов, лежащих в основе формирования терминов. Доказано, что в рамках проблемно-деятельностного подхода к обучению иностранному языку в профессиональной сфере эффективным методом перевода экономических терминов является изучение их этимологии сквозь призму метафоризации, которая является одним из самых эффективных методов терминообразования в финансовой сфере английского языка. Анализ финансовых терминов метафорического происхождения, описывающих деятельность человека на фондовом рынке в рамках метафоры „человек – это животное”, позволил сделать вывод, что наиболее употребляемыми наименованиями животных, которые выступают терминообразующими компонентами в процессе метафоризации финансовой терминосистемы английского языка, являются слова *bull, bear, rabbit / hare, turtle, pig, ostrich,*

sheep, dog, stag, wolf, lame duck, whale, shark. Доказано, что становление иноязычной терминологической грамотности студентов предусматривает представление изучаемого материала в виде концептуальной модели и наглядного описания экономических понятий, основанных на прототипных представлениях о животных. Изучение основных особенностей функционирования зооморфных терминов в профессиональных англоязычных текстах осуществлено с привлечением терминологических и толковых словарей, а также аналитических обзоров финансовых рынков.

Ключевые слова: переводоведение, терминологическая лексика, финансовая сфера, иностранный язык профессионального направления, метафоризация.

Gudkova N. N. Peculiarities of the translation of English-language financial terminology through the prism of metaphorization

The article is devoted to the analysis of the peculiarities of the translation of English financial terminology. It is emphasized that professional terminology as the main source of replenishment of vocabulary of general literary language arouses non-accidental interest of foreign language teachers in the methods of teaching translation of special texts and, accordingly, terms within the course „Foreign language for specific purposes”. The necessity of searching for new methods of teaching students professional vocabulary, the purpose of which would not be memorizing a certain lexical minimum, but the formation of skills of understanding the mechanisms underlying the formation of terms, is substantiated. It is proved that within the framework of the problem-activity approach to teaching a foreign language for specific purposes, an effective method of translating economic terms is to study their etymology through the prism of metaphorization, which is one of the most effective methods of term formation in the financial sphere of English. Analysis of financial terms of metaphorical origin, which describes human activity in the stock market within the framework of the metaphor „a man is an animal”, led to the conclusion that the most used names of animals that act as term-forming components in the process of metaphorizing the financial terminology of the English language are the words such as *bull, bear, rabbit / hare, turtle, pig, ostrich, sheep, dog, stag, wolf, lame duck, whale, shark*. It is proved that the formation of foreign language terminological literacy of students provides for the presentation of the studied material in the form of a conceptual model and a visual description of economic concepts based on prototypical ideas about animals. The study of the main features of the functioning of zoomorphic terms in specific English-language texts was carried out using terminological and explanatory dictionaries, as well as analytical reviews of financial markets.

Key words: translation studies, terminological vocabulary, financial sphere, foreign language for specific purposes, metaphorization.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2021 р.
Стаття прийнята до друку 10.10.2021 р.
Рецензент – д. пед. н., проф. Малихін О.